

ผู้นำกับคุณธรรมในการปกครอง Leader and the morality of governing

สุเมธ อินสาคร และ จักรี ศรีจารุเมธีญาณ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
Sumate Insakorn and Chakkree Sricharumedhiyan
Mahamakut Buddhist University Isan Campus
E-mail : insakorns@gmail.com

วันที่รับบทความ: 8 กันยายน 2564; วันที่แก้ไขบทความ 20 ตุลาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 24 ตุลาคม 2564
Received: September 8, 2021; Revised: October 20, 2021; Accepted: October 24, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ใช้ในการปกครองของผู้นำ ซึ่งเป็นผู้ปกครองที่มีอำนาจและความรับผิดชอบในการปกครอง ซึ่งการปกครองในรูปแบบของการบริหารภาคราชการนั้น ต้องมีกฎหมายให้อำนาจในการปกครอง มีกฎหมายฉบับต่างๆ จำนวนมากได้บัญญัติให้ข้าราชการในตำแหน่งต่างๆ เป็น "พนักงานเจ้าหน้าที่" ให้มีอำนาจบริหาร และปกครองประชาชนเพื่อประโยชน์ของทางราชการ และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ซึ่งนอกจากกฎหมายในหน้าที่แล้ว ผู้นำในภาครัฐต้องนำเอาคุณธรรม หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการปกครองด้วย เพราะการปกครองด้วยคุณธรรมจะช่วยให้ผู้นำ หรือผู้ปกครองสามารถบริหารการปกครอง เพื่อ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้กับประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ผู้นำ; คุณธรรม; การปกครอง

Abstract

This article aims to study the principles of governance related to the missions of the leader is a ruler who has the power and responsibility to governing which the government in the form of public administration There must be a law to give power to govern. There are various laws Many have stipulated that civil servants in various positions are "Competent Officer" to have administrative powers and governing the people for the benefit of the government and provide fairness to the people which in addition to the law in the previous Leaders in the public sector must adopt morality. Dharma principles in Buddhism are applied in government as well. Because the rule of morality will help the leader. Or parents

can administer the administration to effectively “treat suffering, nourish happiness” for the people in the area.

Keywords : leader, morality, Government

บทนำ

ในปัจจุบัน การบริหารงานภาครัฐ หรือการจัดการองค์กรของรัฐ มีความจำเป็นต้องใช้ศาสตร์ในการบริหารงาน อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยประเทศไทยใช้การบริหารประเทศ แบบนิติรัฐ หรือการบริหารการปกครองของรัฐ โดยการมีบทแห่งกฎหมายในการให้อำนาจ ในการปกครอง ดังนั้น ผู้นำที่ดี หรือนักปกครองที่ดี ในภาครัฐ จึงเป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารงานในภาครัฐ การจะเป็นผู้นำที่ดีนั้น สามารถสร้างได้จากการพยายามเรียนรู้ทั้งหลักข้อกฎหมาย เพื่อมิให้การบริหารการปกครองในอำนาจหน้าที่ ไปละเมิด หรือกระทบสิทธิของประชาชน หรือผู้ได้บังคับบัญชา โดยมีขอบด้วยกฎหมาย นอกจากยึดหลักกฎหมายในการบริหารการปกครองของผู้นำแล้ว การจะเป็นผู้นำ หรือนักปกครองที่ดีที่สามารถปกป้อง และครองใจประชาชน พร้อมทั้งผู้ได้บังคับบัญชาได้อย่างดี ไม่ว่าในระบบการปกครองจะเป็นแบบใด ผู้ที่จะเป็นผู้ปกครองที่ดี หรือตัวผู้นำที่ดี จะต้องมีความดี และเป็นธรรมมาธิปไตย เช่นผู้นำมีความดี เป็นธรรมมาธิปไตย ยึดถือคุณธรรม ความดีงาม ถือเอาประโยชน์ของส่วนรวมที่เป็นธรรม เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ ผู้นำนั้นก็จะผู้นำหรือนักปกครองที่ดี (ป.อ.ปยุตโต, 2560 : 8)

นอกจากนี้ ผู้นำจะต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ รวมทั้งมีคุณธรรมในการบริหารงาน การบริหารงานของผู้นำที่ดีและมีคุณธรรมนั้น จะต้องนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการบริหาร เพราะการศึกษาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ถือเป็นศาสตร์ของการบริหารที่ยั่งยืน เป็นศาสตร์แห่งการดำรงความสันติสุขร่วมกันของมนุษย์ แม้ว่าหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะมีมากกว่าสองพันห้าร้อยปีมาแล้วก็ตาม แต่ผู้นำที่ดีควรศึกษาคำสอนทั้งหลายเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กรภาครัฐ เพราะหลักธรรมคำสอนทั้งหลายในพระพุทธศาสนานั้น ล้วนกล่าวถึงความเป็นจริงตามกฎของธรรมชาติ ที่ผู้นำต้องศึกษาและปฏิบัติควบคู่ไปกับหลักของกฎหมาย ซึ่งหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยหลักศีลธรรม และจริยธรรม ที่มุ่งเน้นให้รู้เท่าทันความเป็นจริงของโลก และในชีวิตในปัจจุบัน การบริหารงานตามแนวพุทธธรรมนั้นมีส่วนกระตุ้นให้ผู้ได้บังคับบัญชาอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นการพัฒนายั่งยืน ผู้นำที่ยึดหลักคุณธรรมทางพุทธศาสนา ผู้นำจึงจำเป็นต้องเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม ทั้งยึดหลักธรรมคำสอนตามพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการบริหารทั้งการบริหารตนเอง การบริหารคน และการบริหารงาน ให้สอดคล้องตามหลักการ ครองตน ครองคน ครองงาน ซึ่งหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นั้นเป็นหลักแห่งการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน (จักรี ศรีจารุเมธีญาณ, 2563 : 140-141)

ผู้นำ

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ผู้นำ ตามพจนานุกรมฉบับมติชน พ.ศ.2547 หมายถึง หัวหน้า, ผู้มีตำแหน่งสูงสุด

ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถในการใช้อิทธิพลให้คนอื่นทำงานในระดับต่าง ๆ ที่ต้องการให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (McFarland, 1979 : 214-215)

ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จโดยเป็นผู้ที่มีบทบาทแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้นำคือบุคคลที่ก่อให้เกิดความมั่นคงและช่วยเหลือบุคคลต่างๆเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม (DuBrin. 1998: 431)

ผู้นำ (Leader) คือ บุคคลที่ได้รับการยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่น หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งขึ้นมา หรือได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้าในการดำเนินงานต่างๆ ในองค์การ ต่างๆ ต้องอาศัยบุคคลที่เป็นผู้นำและมีความเป็นผู้ นำจึงจะทำให้องค์การดำเนินไปอย่างบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และนำพาหน่วยงานไปสู่ความเจริญก้าวหน้า(เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2552 : 252)

ผู้นำ คือ ผู้ที่มีความสามารถที่จะมีอิทธิพลเหนือกลุ่มหรือผู้ที่มีคุณลักษณะของความเป็นผู้นำคือ มีลักษณะเด่น มีวิสัยทัศน์มีค่านิยมที่เหมาะสมและมีอิทธิพลเหนือคนอื่นตลอดจนมีความสามารถในการตัดสินใจที่เป็นการตัดสินใจที่ยากและซับซ้อนได้อย่างเหมาะสม (สุพานี สฤษฐวานิช, 2552 : 343)

ผู้นำ (Leader) หมายถึง ตัวบุคคลที่นำกลุ่ม มีบุคลิกอุปนิสัยในการเป็นผู้นำ เพื่อให้ผู้ตามเกิดความไว้วางใจ และสามารถกระตุ้นผู้ตามให้กระทำการต่างๆ ให้ประสบผลสำเร็จ (จักรี ศรีจารุเมธีญาณ, 2563 : 134)

สรุปได้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งเป็นหัวหน้าหน่วยงานหรือองค์กร ที่มีอำนาจหน้าที่เหนือคนอื่น ๆ ภายในองค์กรนั้นๆ มีหน้าที่ในการสั่งการ วางแผน แนะนำ ชี้แนะหรือปฏิบัติ และมีความสามารถในการนำพา กลุ่มหรือองค์กรไปสู่วัตถุประสงค์หรือสู่จุดหมายที่วางไว้ ดังนั้นผู้นำ (Leader) จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์การทั้งนี้ เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผนสั่งการดูแล และควบคุมให้บุคลากรขององค์การปฏิบัติงานต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

คุณธรรม

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

คุณธรรม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2538 : 189) ให้ความหมายว่า "คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี"

คุณธรรม (Morality ตามที่บัญญัติไว้ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2543 หมายถึง สภาพคุณงามความดีเป็นสภาพคุณงามความดีทางความประพฤติและจิตใจ ซึ่งสามารถแยกออกเป็น 2 ความหมาย คือ

1. ความประพฤติดีงาม เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนและสังคม ซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักศีลธรรมทางศาสนา ค่านิยมทางวัฒนธรรม ประเพณีหลักกฎหมาย จรรยาบรรณวิชาชีพ
2. การรู้ จักไตร่ตรองว่าอะไรควรทำไม่ควรทำ และอาจกล่าวได้ ว่า คุณธรรม คือจริยธรรมแต่ละข้อที่นำมาปฏิบัติจนเป็นนิสัย เช่น เป็นคนซื่อสัตย์เสียสละ อดทน มีความรับผิดชอบ

คุณธรรม เป็นสิ่งที่สังคมเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีและการตัดสินใจเลือกกระทำหรือแก้ปัญหาที่แสดงถึงการมีจริยธรรมที่สูงกว่าเพื่อใช้เป็นแนวทางในการประพฤติให้อยู่ร่วมกันได้อย่างร่มเย็น (วิลาสลักษณ์ ชั่ววลี (2552 : 523)

คุณธรรม มาจากคำว่า คุณ + ธรรมะ หมายถึง คุณงามความดีที่เป็นธรรมชาติ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม โดยสิ่งที่เป็นตัวบังคับให้ประพฤติดี มาจากสภาพคุณงามความดีทางความประพฤติและจิตใจ ทำให้คนเคยชิน จากการประพฤติดี และใช้เป็นพลังผลักดันให้คนทำงาน (จรวพร ธรณินทร์ 2552 : 221)

คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่มีคุณค่า มีประโยชน์ เป็นลักษณะของความรู้สึกรู้สึกนึกคิดทางจิตใจ เป็นสภาพคุณงามความดีที่สั่งสมอยู่ในจิตใจของมนุษย์เป็นเวลายาวนาน เป็นตัวกระตุ้นให้มีการประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบที่ดีงาม คุณธรรมเป็นสิ่งที่ดีงามทางจิตใจ เป็นคุณค่าของชีวิตในการบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือเกื้อกูลแก่เพื่อนมนุษย์ให้เกิดความรักสามัคคี ความอบอุ่นมั่นคงในชีวิต (รุ่งอรุณ เขียวพุ่มพวง, 2557 : 12)

คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดีทางความประพฤติและจิตใจ คุณลักษณะหรือสภาวะที่มีค่าอยู่ภายในจิตใจของมนุษย์ ซึ่งเป็นไปในทางที่ถูกต้องดีงาม จะแสดงออกมาโดยการกระทำ ทางกาย วาจา และจิตใจของแต่ละบุคคล เป็นสิ่งที่ประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2559 : 14)

สรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี ทั้งที่อยู่ภายในจิตใจ คุณงามความดีที่เป็นธรรมชาติ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม และ การประพฤติปฏิบัติออกมาทางกาย วาจา และจิตใจของแต่ละบุคคล เป็นสิ่งที่ประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม

การปกครอง มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

การปกครอง มีความเกี่ยวกับการบริหารวางระเบียบกฎเกณฑ์สำหรับสังคม เพื่อให้สังคมสงบสุข (สุขุม นวลสกุล, 2553 : 8)

การปกครอง หมายความว่า การให้ความคุ้มครอง การดูแล การควบคุม การปกป้อง การบริหาร และ วางระเบียบกฎเกณฑ์สำหรับหมู่คณะหรือสังคม เพื่อให้หมู่คณะหรือสังคมมีความ สงบสุข เป็นระเบียบ เรียบร้อย (นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง, 2556 : 3)

การปกครอง (Government) หมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับการ บริหารวาง ระเบียบกฎเกณฑ์สำหรับสังคม เพื่อสร้างความเสมอภาค เป็นธรรมแก่สังคม เพื่อให้สังคมมีความ สงบสุข หรือเพื่อให้เกิดการบำบัดทุกข์บำรุงสุข โดยการเมืองและการปกครองจะมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน เพราะการปกครองจำเป็นต้องอาศัยอำนาจคือ การเมืองจึงจะสามารถดำเนินการได้สำเร็จ (พรเศรษฐี วุฒิปญญาอิสกุล, 2556 : 4)

สรุปได้ว่า การปกครอง หมายถึง รูปแบบของการคุ้มครอง ดูแล เพื่อบริหารสังคมนั้นๆ ของเจ้าหน้าที่ รัฐ หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ที่มีอำนาจตามกฎหมายในการปกครองให้เป็นไปตามอำนาจและเจตนารมณ์ ของกฎหมาย หรือข้อตกลงในสังคมร่วมกัน เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความสงบสุขของสังคมนั้นๆ

ผู้นำ หรือนักปกครองที่ดีจะต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากการศึกษาดูแบบตาม กฎหมาย รวมไปถึงการศึกษาค้นคว้า ขอบข่าย/ข้อพึงระวังแล้ว ผู้นำในภาครัฐ ต้องมีคุณธรรม ยึด หลักธรรมตามแนวทางพุทธศาสนา เพื่อนำมาใช้ดุลยพินิจเพื่อให้การปฏิบัติราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อประชาชนในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข และหลักคุณธรรมการบริหารงานในพื้นที่ คำว่าคุณธรรม คำนี้เป็นคำ ที่มีความหมายในด้าน คุณงามความดี ผู้มีความประพฤติดีงามอย่างแท้จริงจะต้องเป็นผู้มีความรู้สึกในด้านดีอยู่ ตลอดเวลา คือมี "คุณธรรม" อยู่ในจิตใจ การที่จะวินิจฉัยว่าผู้นำหรือนักปกครองมีคุณธรรมดีแค่ไหนน้อย เพียงใดย่อมต้องพิจารณา โดยรวมว่าผู้นำนั้นมีอุปนิสัยและประพฤติปฏิบัติตนอย่างไร อยู่ในกรอบของกฎหมาย และศีลธรรมหรือไม่อย่างไร เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานและต่อสังคมอย่างไร เป็นผู้ที่ยึดมั่นใน ความถูกต้องชอบธรรมเพียงใดหรือไม่ ดังนั้น คุณธรรม จึงหมายถึง แนวความคิดที่ดีเป็นตัวที่ใช้บังคับให้ผู้นำ ประพฤติแต่สิ่งที่ดี เป็นผู้ที่มีจิตใจสะอาด บริสุทธิ์ เสียสละ หรือเป็นผู้ประพฤติดีงาม (สุรศักดิ์ ผลยังส่ง, 2560 : 3)

กระทรวงมหาดไทย มีผู้นำหรือนักปกครองในระดับอำเภอ คือ นายอำเภอ ที่กฎหมายบัญญัติให้เป็น หัวหน้านักปกครองในระดับอำเภอ มีภารกิจในความรับผิดชอบที่หลากหลายด้านมีกฎหมายฉบับต่าง ๆ เพื่อ ประโยชน์ของทางราชการและอำนวยความเป็นธรรมแก่ประชาชน เช่น พระราชบัญญัติระเบียบบริหาร ราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 กำหนดให้ผู้นำเป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาบรรดาข้าราชการในอำเภอ และ รับผิดชอบงานบริหารราชการของอำเภอ โดยมีอำนาจหน้าที่ ประกอบด้วย

(1) บริหารราชการตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนของทางราชการ ถ้ากฎหมายมิได้บัญญัติว่าการปฏิบัติตามกฎหมายนั้นเป็นหน้าที่ของผู้ใดโดยเฉพาะให้เป็นหน้าที่ของผู้หน้าที่จะต้องรักษาการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น

(2) บริหารราชการตามที่คณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม มอบหมาย หรือตามที่นายกรัฐมนตรีสั่งการในฐานะหัวหน้ารัฐบาล

(3) บริหารราชการตามคำแนะนำและคำชี้แจงของผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้ที่มีหน้าที่ตรวจการอื่นซึ่งคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม และผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย ในเมื่อไม่ขัดต่อกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งของกระทรวง ทบวง กรมมติของคณะรัฐมนตรี หรือการสั่งการของนายกรัฐมนตรี

(4) ควบคุมดูแลการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในอำเภอตามกฎหมาย (สุรศักดิ์ ผลยังส่ง, 2560 : 3)

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานคุณธรรม 4 ประการ ตามพระบรมราโชวาท ในวันที่ 5 เมษายน 2525 ทรงมีพระราชดำรัสข้อความดังนี้

“การรักษาอิสราภและความเป็นไทยให้ดำรงมั่นคงยืนยาวไป ถือว่าเป็นกรณีกิจอันสำคัญสูงสุด นอกจากต้องอาศัยการบริหารประเทศที่ฉลาดสามารถและสุจริตเป็นธรรมแล้ว ยังต้องอาศัยความร่วมมือสนับสนุนจากประชาชนทั้งประเทศด้วย คือ ประชาชนแต่ละคนจะต้องชวนช่วยสร้างสรรค์ประโยชน์และดำรงอยู่ในคุณธรรมอัน สมควรแก่ฐานะของตนๆ คุณธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติมีอยู่สี่ประการ ประการแรกคือการรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม ประการที่สอง คือการรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติในความสัจ ความดีนั้น ประการที่สาม คือการอดทน อดกลั้น และ อดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริตไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด ประการที่สี่ คือการรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง คุณธรรมสี่ประการนี้ ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้นโดยทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ดังประสงค์”

คุณธรรมที่ควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติมีอยู่ 4 ประการตามพระบรมราโชวาทที่ อัญเชิญมา มีสาระสำคัญ ดังนี้

ประการที่ 1 คือการรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ประการที่ 2 คือการรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจความดีนั้น

ประการที่ 3 คือการอดทน อดกลั้น และอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริตไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด

ประการที่ 4 คือการรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริตและรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง (วิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์ (2558 : 3)

คุณธรรม สี่ประการนี้ ถ้าผู้ดำรงตำแหน่งผู้นำ พยายามปลูกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้นในจิตใจ จะช่วยให้การบริหารงาน บังเกิดความสุข ความร่มเย็น กับประชาชน และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไป นอกจากนี้คุณธรรมที่เป็นเครื่องมือในการบริหารของผู้นำ หรือนักปกครอง แล้ว ยังมีกฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง กับคุณธรรม จริยธรรมให้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ ตามประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือนข้อ 2 ข้าราชการพลเรือนพึงปฏิบัติตนเพื่อรักษาจริยธรรม เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติตน และรักษาคุณงามความดีที่ ข้าราชการต้องยึดถือในการปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้

(1) ยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ อันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยการแสดงออกถึงความภูมิใจในชาติและรักษาผลประโยชน์ของชาติ ปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ เคารพในความแตกต่างของการนับถือศาสนา ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย และเทิดทูนรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์

(2) ซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาตามกฎหมายและตามทำนองคลองธรรมโปร่งใส และตรวจสอบได้ ไม่แสดงออกถึงพฤติกรรมที่มิชอบเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความพร้อมรับการตรวจสอบและรับผิดชอบ มีจิตสำนึกที่ดี โดยคำนึงถึงสังคมสิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน และเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

(3) กล้าตัดสินใจและยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม กล้าคัดค้านในสิ่งที่ไม่ถูกต้องกล้าเปิดเผยหรือรายงานการทุจริตประพฤติมิชอบต่อผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ ใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติหน้าที่โดยปราศจากอคติ และไม่ยอมกระทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสมเพียงเพื่อรักษาประโยชน์หรือสถานภาพของตนเอง

(4) คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน เสียสละมีจิตสาธารณะ สามารถแยกเรื่องส่วนตัวออกจากหน้าที่การงาน ไม่กระทำการอันมีลักษณะเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม และไม่ประกอบกิจการหรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์อันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของตน

(5) มุ่งผลสัมฤทธิ์ ประสิทธิภาพ และคุณภาพของงาน ปฏิบัติงานด้วยความรวดเร็วทันต่อเวลาและสถานการณ์ คำนึงถึงประโยชน์และความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากรของรัฐ รักษามาตรฐานการทำงานที่ดีพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เชื่อมั่นในระบบการทำงานเป็นทีม ให้บริการแก่ประชาชนด้วยความเต็มใจ และเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง

(6) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรม ปราศจากอคติ และไม่เลือกปฏิบัติโดยการใช้ความรู้สึกหรือความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือเหตุผลของความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา เพศ อายุ สภาพร่างกายสถานะทางเศรษฐกิจสังคม และต้องรักษาความเป็นกลางทางการเมืองโดยไม่อาศัยตำแหน่งหน้าที่ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นการให้คุณให้โทษแก่นักการเมืองและพรรคการเมือง

(7) ดำรงตนเป็นแบบอย่างด้วยการเป็นข้าราชการที่ดีและรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการพึงปฏิบัติตนให้เป็นที่ยึดถือศรัทธาแก่ประชาชน ปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตนไม่อ้างหรือใช้

อำนาจโดยปราศจากเหตุผล ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายโดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระบรมราโชวาท หลักคำสอนทางศาสนามาใช้ และปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีด้วยการเคารพกฎหมายและมีวินัย (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนพิเศษ 109 หน้า 8 20 พฤษภาคม 2564)

นอกจากกฎหมายในหน้าที่แล้ว ผู้นำสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการปกครองหรือการบริหาร เช่น พรหมวิหาร 4 อคติ 4 สปัจริยธรรม 7 และทศพิธราชธรรม อปรีหานิยธรรม ราชสังคหะวัตถุ 4

พรหมวิหาร หรือ อปัมัญญา มี 4 ประการ คือ

1) เมตตา ได้แก่ ความรัก ความปรารถนาดีอยากให้อีกฝ่ายมีความสุข มีจิตที่มีไมตรีและคิดทำประโยชน์เพื่อความสุข แก่หมู่สัตว์ทั่วไป

2) กรุณา ได้แก่ ความสงสาร มีจิตคิดช่วยให้พ้นจากความทุกข์มีใจใฝ่ที่จะปลดปล่อยความทุกข์ความเดือดร้อน ความยากจนของสัตว์ ทั้งปวง

3) มุทิตา ได้แก่ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีจิตใจผ่องใส เบิกบานกับสัตว์ทั้งหลายผู้เจริญอกงาม ผู้อยู่ดีมีสุข หรือผู้ดำรงชีวิตอย่างปกติสุข โดยไม่เลื่อมล้ำสัตว์นั้นเป็นใคร

4) อุเบกขา ได้แก่ การวางใจเป็นกลาง การวางใจสงบ มองดูมีจิตไม่เอนเอียงด้วยอคติโดยการพิจารณาเห็นด้วย ปัญญาว่า สัตว์ทั้งหลาย ได้รับผลของกรรมอันสมควรที่ตนได้กระทำไว้การเข้าไปแทรกแซงมิให้สัตว์ได้รับผลกรรมนั้น ถือว่ากระทำความผิดที่และเป็นการประพฤติดีที่เลว ดังนั้น ควรวางเฉยด้วยจิตสงบเพราะเห็นกรรม และผลของกรรมตามความเป็นจริงของสิ่งนั้น ๆ ด้วยใจที่เที่ยงธรรม (จักรี ศรีจารุเมธีญาณ, 2563 : 150)

อคติ 4 ประการ ผู้นำ นักปกครอง เมื่อปฏิบัติหน้าที่ พึงละเว้นความลำเอียง หรือความประพฤติดีที่คลาดเคลื่อนจากธรรม 4 ประการ ได้แก่

1. ฉันทาคติ คือ ความลำเอียงเพราะชอบหรือลำเอียงเพราะรัก

2. โทสาคติ คือ ความลำเอียงเพราะโกรธหรือไม่ชอบ

3. โมหาคติ คือ ความลำเอียงเพราะหลง รู้เท่าไม่ถึงการณ์

4. ภยาคติ คือ ความลำเอียงเพราะกลัวเกรงหรือกลัวภัยจากผู้มีอำนาจ (ป.อ.ยุตโต, 2564 : 30)

ทศพิธราชธรรม (Virtue of the king) หมายถึง จริยวัตร 10 ประการ ที่พระเจ้าแผ่นดินทรงประพฤติเป็นหลักธรรมประจำพระองค์ หรือเป็นคุณธรรม ประจำตนของผู้นำ ผู้ปกครองบ้านเมือง ให้มีความเป็นไปโดยธรรม และยังประโยชน์สุขให้แก่ประชาชน (จรรยาพร ธรณินทร์, 2552 : 225)

ทศพิธราชธรรม มีอยู่ 10 ข้อ คือ

1) ทาน ได้แก่ การให้การเสียสละทรัพย์สินส่วนตนเพื่อคนที่ตกทุกข์ได้ยาก การช่วยเหลือให้เขามีฐานะที่ดีขึ้น การบำเพ็ญประโยชน์ที่เป็นสาธารณะ

2) ศิล ได้แก่ การประพฤติทั้งทางกายและทางวาจา ประกอบการทำงานที่ สุจริตควบคุมการประพฤติของตนเองให้เป็นที่ยอมรับของประชาชน อย่าให้ใครดูแคลนทางการประพฤติ ได้

3) ปริจาคะ ได้แก่ การเสียสละเวลา การเสียสละความสุขสำราญ การเสียสละประโยชน์ของตนเอง เป็นต้น เพื่อประชาชนและเพื่อความสงบสุขของประเทศ

4) อาชวะ ได้แก่ ความซื่อตรง คือการปฏิบัติภารกิจด้วยความ ซื่อสัตย์สุจริต มีความจริงใจตรงไปตรงมา

5) ททวะ ได้แก่ ความอ่อนโยน กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีอัธยาศัยที่ไม่ เย่อหยิ่ง จ้องหงอยหยาบคาย กระด้างถือตัว เป็นต้น แต่ควรเป็นผู้งามสง่าองอาจด้วยท่าทีสุภาพนุ่มนวล ละมุนละไม และมีท่าทีที่ผู้พบเห็นให้ความยำเกรง

6) ตบะ ได้แก่ ความเพียรเพิกเลิสดัณหา มิให้เข้ามาย่ำยี้ จิตใจ จนจิตใจตกอยู่ในอำนาจของมัน ต้องใช้ความเพียรระงับยับยั้งข่มใจ ไม่หลงใหลในความสุขสำราญและ การปรนเปรอ และมุ่งมั่นที่จะทำภารกิจทั้งหลายให้เสร็จสมบูรณ์

7) อักโกธะ ได้แก่ ความไม่โกรธ ความไม่ เกรี้ยวกราด ด้วยอำนาจของความโกรธ ไม่ใช้ความโกรธเป็นอารมณ์ในการกระทำการต่าง ๆ หรือวินิจัยงาน ต่าง ๆ จนเกิดความผิดพลาด ต้องมีจิตเมตตาอยู่ในใจเสมอเพื่อปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ และวินิจัยตัดสินความบน พื้นฐานแห่งธรรม

8) วิหิงสา ได้แก่ ความไม่เบียดเบียนกัน กล่าวคือ ไม่เบียดเบียนทางกาย เช่น ใช้แรงงานเกิน ขนาคหาเหตุลงโทษด้วยจิตอาฆาต หรืออคติอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นต้น ไม่เบียดเบียนทางวาจาเช่น พูดคำ หยาบ ดุด่า พูดส่อเสียด ยุแหยให้เขาแตกแยกกัน เป็นต้น ไม่เบียดเบียนทางใจ เช่น เก็บภาษีแบบขูดรีด เป็น ต้น แต่ต้องดำรงตนอยู่ด้วยเมตตาจิตและกรุณาจิตเพื่อประชาชนจะได้อยู่อย่างมีความสุข

9) ชันติ ได้แก่ ความ อุดหนุน กล่าวคือ ต้องอดทนต่อความลำบาก ต่อความตรากตร ำ ต่อความเจ็บใจ แม้ว่าจะลำบากกายแก่ไหนจะ เหนื่อยหน่ายเพียงใด ก็ไม่ท้อถอย หรือจะถูกยั่วชวนด้วยคำพูดเสียสื้ออย่างไร ก็ไม่หมกมุ่นใจ จะต้องอดทน ต่อสู้จนจะบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และ

10) อวิโรธนะ ได้แก่ ความไม่พิโรธ กล่าวคือ ไม่คลาดเคลื่อนจาก หลักธรรม และวางตนให้หนักแน่น เที่ยงตรงในธรรม ไม่เอนเอียงไปทางใดทางหนึ่ง เพราะอิฏฐารมณ์และ อนิฏฐารมณ์ โดยดำรงตนให้มั่นในธรรมทั้งที่เป็น นิติธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม (จักรี ศรีจารุเมธีญาณ, 2563 : 151-152)

สัปปริสัทธรรม 7 คือ ธรรมของสัตบุรุษ, ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ, คุณสมบัติของ คนดี, ธรรมของผู้ดี หรือคนที่แท้ ซึ่งมีคุณสมบัติของความเป็นคนที่สมบูรณ์ ประกอบด้วย

1. อัมมัญญตา รู้หลักและรู้จักเหตุ คือรู้หลักการและกฎเกณฑ์ของหลายสิ่งทั้งหลาย ที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต ในการปฏิบัติกิจหน้าที่ และดำเนินกิจการต่างๆ รู้เข้าใจสิ่งที่ตนจะต้องประพฤติปฏิบัติตามเหตุผล เช่น รู้ว่า ตำแหน่ง ฐานะ อาชีพ การงานของตน มีหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างไร มีอะไรเป็นหลักการ จะต้องทำอะไรอย่างไร จึงจะเป็นเหตุให้บรรลุถึงผลสำเร็จที่เป็นไปตามหน้าที่และความ

รับผิดชอบนั้นๆ ดังนั้นเป็นต้น ตลอดจนขั้นสูงสุดคือรู้เท่าทันกฎธรรมดาหรือหลักความจริงของธรรมชาติ เพื่อปฏิบัติต่อโลกและชีวิตอย่างถูกต้อง มีจิตใจเป็นอิสระ ไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิตนั้น

2. อัตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล คือรู้ความหมาย และความมุ่งหมายของหลักการที่ตนปฏิบัติ เข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจการที่ตนกระทำ รู้ว่าที่ตนทำอยู่อย่างนั้นๆ ดำเนินชีวิตอย่างนั้นๆ เพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร หรือควรจะได้บรรลุถึงผลอะไร ที่ให้หน้าที่ ตำแหน่ง ฐานะ การงานอย่างนั้นๆ เขากำหนดวางกันไว้เพื่อความมุ่งหมายอะไร กิจการที่ตนทำอยู่ขณะนี้ เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้าง เป็นผลดีหรือผลเสียอย่างไรดังนั้นเป็นต้น ตลอดจนถึงขั้นสูงสุด คือ รู้ความหมายของคติธรรมดา และประโยชน์ที่เป็นจุดหมายแท้จริงของชีวิต

3. อัตถัญญตา รู้ตน คือ รู้ตามเป็นจริงว่า ตัวเรานั้น ว่าโดยฐานะภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้นบัดนี้เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสม และทำการต่างๆ ให้สอดคล้องถูกต้อง ที่จะสัมฤทธิ์ผล ตลอดจนแก้ไขปรับปรุงตนให้เจริญงอกงามถึงความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

4. มัตถัญญตา รู้ประมาณ คือ รู้จักพอดี เช่น รู้จักประมาณในการบริโภค ในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดี ในการพูด การปฏิบัติกิจและทำการต่างๆ ตลอดจนการพักผ่อนนอนหลับและการสนุกสนานรื่นเริงทั้งหลาย ทำการทุกอย่างด้วยความเข้าใจวัตถุประสงค์เพื่อผลดีแท้จริงที่พึงต้องการ โดยมีใช้เพียงเพื่อเห็นแก่ความพอใจ ชอบใจ หรือเอาแต่ตน แต่ทำตามความพอดีแห่งเหตุปัจจัยหรือองค์ประกอบทั้งหลาย ที่จะลงตัวให้เกิดผลดีงามตามที่มองเห็นด้วยปัญญา

5. กาลัญญตา รู้กาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่พึงใช้ในการประกอบกิจ ทำหน้าที่ การงาน ปฏิบัติการต่างๆ และเกี่ยวข้องกับผู้อื่น เช่น รู้ว่า เวลาไหน ควรทำอะไร อย่างไร และทำให้ตรงเวลาให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะเวลา ให้ถูกเวลา ตลอดจนรู้จักกะเวลา และวางแผนการใช้เวลาอย่างได้ผล

6. ปริสัณญตา รู้ชุมชน คือ รู้จักถิ่น รู้จักที่ชุมชน และชุมชน รู้การอันควรประพฤติปฏิบัติในถิ่นที่ชุมชน และต่อชุมชนนั้นว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา ควรต้องทำกิจอย่างนี้ ควรต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้มีระเบียบวินัยอย่างนี้ มีวัฒนธรรมประเพณีอย่างนี้ มีความต้องการอย่างนี้ ควรเกี่ยวข้องกับควรต้องสงเคราะห์ ควรรับใช้ ควรบำเพ็ญประโยชน์ให้อย่างนี้ๆ เป็นต้น

7. ปุคคลัญญตา รู้บุคคล คือ รู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใครๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลอื่นๆ ด้วยดีว่า ควรจะคบหรือไม่ ได้คติอะไร จะสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ ใช้ จะยกย่อง จะตำหนิ หรือจะแนะนำสั่งสอนอย่างไร จึงจะได้ผลดี ดังนั้น เป็นต้น (ป.อ.ยุตโต, 2564 : 14-15)

อภิธานิยธรรม แปลว่า ธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นธรรมที่ทำให้ไม่เสื่อม เกิดความเจริญทั้งส่วนตนและส่วนรวม นำความสุขความเจริญมาสู่หมู่ คณะฝ่ายเดียว เป็นหลักธรรมที่เน้นความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ก่อเกิดเป็นความสามัคคีของหมู่คณะ และการ เคารพนับถือซึ่งกันและกันคือ เป็นหลักธรรมที่สอนให้เรารู้จัก หลักการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อ สร้างชุมชน องค์กร หรือสถาบันให้เข้มแข็ง สามารถนำไปใช้ได้ทั้งหมู่ชนกับผู้บริหารบ้านเมือง และคณะสงฆ์ ประชาชนทุกคนเป็นผู้มีหน้าที่ดำรง รักษาสถาบันทั้งสิ้น ไม่ฐานะของผู้บริหารก็ในฐานะของสมาชิก จึงควร ศึกษาหลักธรรมเรื่อง อภิธานิยธรรมนี้ไว้ให้ดี เพราะหลักธรรมเรื่องอภิธานิยธรรม เป็นเทคนิคในการดำรง รักษาสถาบัน ให้ เจริญรุ่งเรือง ไม่ไปสู่ความเสื่อมถอย ซึ่งอนุโลมใช้ได้ทั้งทางโลกและทางธรรม และในทุกระดับ ซึ่ง เป็นหลักธรรมที่ทันสมัยอยู่เสมอ โดย อภิธานิยธรรมนั้น ประกอบด้วย

1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ หมายถึง การหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ก็เพื่อให้เกิด ประโยชน์ในการได้พบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหารวมถึงการ พิจารณาในเรื่องต่าง ๆ อันจะก่อให้เกิด ประโยชน์ต่อองค์กร และโดยเฉพาะการประชุมนั้นจะต้อง เป็นไปในทางที่สร้างสรรค์ ไม่นำมาซึ่งความเบื่อหน่ายหรือรำคาญแก่กัน

2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม หมายถึง การพร้อมเพรียงกัน ประชุมและพร้อมเพรียงกันเลิกประชุม ผู้เข้าร่วมประชุมที่จะต้องเข้าให้ตรงเวลา อยู่ร่วมประชุมจนครบ กำหนดเวลา ร่วมรับผิดชอบในหน้าที่ในการประชุมร่วมกัน และไม่หนีหายเอาความสบายใส่ตน

3) ไม่ตั้ง กฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบเดิม หมายถึง การไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบเดิม มีการกำหนดกฎระเบียบไว้ อย่างชัดเจนที่ให้ทุกคนปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ผู้บริหาร หรือผู้ที่มีอำนาจจะต้องไม่ทำการยกเลิก หรือตั้ง บัญญัติอื่นให้ขัดต่อของเดิม แต่หากมีการตั้งกฎใหม่ขึ้นมาแล้วเอื้อต่อของเดิม ก็สามารถทำได้

4) มีความเคารพนับถือต่อผู้บังคับบัญชา หมายถึง บุคลากรภายในองค์กรต่างคนต่างมีความรู้ความสามารถ ความถนัดที่ แตกต่างกันไป การวางตน การแสดงความเคารพต่อผู้บังคับบัญชาให้เหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ย่อมทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อกัน การยอมรับนับถือซึ่งกันและกันย่อมทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงานที่ดี และมีประสิทธิภาพ

5) ให้ความเคารพต่อเพศสตรี หมายถึง ทุกคนที่อยู่ในองค์กรเดียวกันจะต้องให้เกียรติซึ่ง กันและกัน โดยเฉพาะการให้เกียรติต่อเพศสตรี โดยการไม่ทำร้าย ไม่ประพฤติดนในทางชั่วช้า ไม่กดขี่ทางเพศ ซึ่งจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อองค์กร

6) ให้ความเคารพต่อสถานที่ หมายถึง ทุกสถานที่ที่มีสิ่งที่สำคัญและเป็น ที่เคารพบูชา ของคนในองค์กรนั้น ๆ ดังนั้น ทุกคนจะต้องให้ความเคารพ ไม่ดูหมิ่น หรือหลบหลู่ และ

7) ให้ ความดูแลเอาใจใส่ต่อผู้มาเยือน หมายถึง การให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อ ท่านผู้มาเยือนนั้น จะต้องให้ความ เคารพอย่างจริงใจ มีการปฏิสันถารพร้อมทั้งเชื่อฟังคำแนะนำจากท่านผู้รู้เหล่านั้นที่ได้มาเยือนถึง องค์การของเรา (พระมหาพุทธพิชัย สิริชโย, ธิดิวุฒิ หนัมนี, 2561 : 146)

ราชสังคหะวัตถุ 4 ของผู้ปกครอง

ราชสังคหะวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่ใช้เป็นแนวทาง ในการวางนโยบายการปกครองบ้านเมือง ทั้งใน ด้านการปกครองและ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมราชสังคหะวัตถุ มีหลักธรรม 4 ประการ คือ

1. สัสเมธัง (สัสสุเมธะ) หมายถึง การทำนุบำรุงบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ เป็นความ ฉลาดในการบำรุงพืชพันธุ์ธัญญาหาร
2. ปุริสเมธี (ปิริสาเมธะ) หมายถึง รู้จักดูคน รู้จักใช้คนให้เหมาะสมกับงานและให้รางวัลตาม ความชอบของบุคคลนั้น เป็นความฉลาดในการบำรุงข้าราชการ
3. สัสมาปาลัง (สัมมาปาสะ) หมายถึง รู้จักแก้ปัญหาต่างๆ ของสังคมให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของ คนส่วนใหญ่ ส่งเสริมการสังคมสงเคราะห์ ความรู้จักผูกน้ำใจประชาชนด้วยการส่งเสริมอาชีพ
4. วาจาเปยยัง (วาชเปยยะ) หมายถึง พูดจาไพเราะตามควรแก่ฐานะ เหตุการณ์และมีความเป็นธรรม เป็นทางแห่งความสามัคคี

การปกครองที่ยึดหลักธรรม ราชสังคหะวัตถุธรรม จะช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ผู้รับราชการ ปกครองได้มากประเทศจะร่มเย็นเป็นสุขโจรผู้ร้ายมีน้อยเพราะประชาชนทุกคนมีกินมีใช้ บ้านเมืองมีแต่ความ ผาสุก (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2560 : 20-21)

บทสรุป

ผู้นำ หรือผู้ปกครองในภาครัฐเป็นกลไกหลักในการบริหารบ้านเมือง หากข้าราชการทุกคนเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังสติปัญญา พร้อมทั้งมีหลักในการบริหาร เพื่อประโยชน์ สุขของประชาชนและประเทศชาติเป็นที่ตั้ง พร้อมทั้งปฏิบัติตนตามหลักแห่งพระพุทธศาสนา คือ การละเว้น จากความชั่วบาป อกุศลทั้งปวง การทำความดีให้ถึงพร้อม และการทำจิตใจให้สะอาด บริสุทธิ์ ปราศจากความ ชั่วทั้งปวง เป็นหลักในการครองตนย่อมจะประสบความสำเร็จในชีวิตครอบครัว ชีวิตการทำงานและยังสามารถทำหน้าที่ บำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย และผู้นำต้องเชื่อมั่นในคุณธรรมความดีทั้งหลายว่าการปฏิบัติธรรมเป็นเกราะ เพชร สามารถป้องกันเหตุเภทภัย สิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ ไม่สามารถทำอันตรายผู้ประพฤติปฏิบัติตามธรรมได้ และวิถี แห่งธรรมเท่านั้นที่สามารถปกป้องคุ้มครองตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติให้รอดพ้นจากภัยพิบัติ สิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ ได้ โดยเริ่มจากผู้นำต้องเป็นผู้ มีคุณธรรม ละอายต่อการทำความชั่วทุกชนิด ประพฤติปฏิบัติ

ตนทางศีลธรรม เดินตามรอยแห่งวิถีธรรมแห่งองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยความเชื่อมั่นศรัทธาก่อน เพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชาและประชาชน ผู้นำก็จะเป็นที่ยอมรับเชื่อถือศรัทธาตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (2560). **ธรรมของพระราชา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ผลิธิมม์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (2564). **ธรรมบุญชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 234. ขอนแก่น : สมาร์ทโฟโต้ปริ้น
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2540). **พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม**. กรุงเทพฯ : กรมการปกครอง.
- พระมหายุทธพิชัย สิริชัย, ธิติวูช หนัมนี่. (2561). การบริหารตามหลักอภินิหารธรรม. **วารสารสมาคมศิษย์เก่า มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.
- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2563). **ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์**. ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- จรวพร ธรณินทร์.(2552). **12 ไม่ได้สูตรสำเร็จข้าราชการ**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์.
- นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง. (2556). รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต(พระพุทธศาสนา)**.มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เนตรพัฒนา ยาวีราช. (2552). **ภาวะผู้นำละผู้นำเชิงกลยุทธ์**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : บริษัททริบเพิ้ลกรุ๊ป จำกัด.
- พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล. (2556). **เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการเมืองกับการปกครองของไทย**. นครราชสีมา : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์ และคณะ. (2558). **วิถีธรรมเพื่อการบำบัดทุกข์บำรุงสุข**. ปทุมธานี : วิทยาลัยการปกครอง
- วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี. (2552). จริยธรรมในเด็กและเยาวชน. **วารสารพฤติกรรมศาสตร์, ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม** มูลนิธิยุวสถิรคุณ 2559 กรุงเทพฯ : มาตาการพิมพ์ จำกัด.
- สุขุม นวลสกุล. (2553). **รัฐศาสตร์ทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สุรศักดิ์ ผลยังส่ง และคณะ (2560). **คู่มือเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติราชการของนายอำเภอ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อาสาวิชาดินแดน.
- สุพานี สฤกษ์วานิช. (2552). **พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่:แนวคิดและทฤษฎี**. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- McFarland. (1979). **Management : Foundation & Practices**. 5 th ed. New York : Macmillan Publishing Inc.
- Dubrin .J. (1998). **Leadership research finding : Practice and skills**. Boston Houghton : Mifflin Company